Eric Rohmer
EGY HÖLGY ÉS A HERCEG
Történelmi dráma, 129 perc (2001)

Második filmünk férfi főszereplője szemléletes példája a fent vázolt romlásnak. A Bourbon-ház orléans-i ágának hercegéről, Philippe d'Orléansról van szó, aki már az *ancient régime* idején kitűnt szélsőségesen liberális nézeteivel, majd 1771-ben csatlakozott a szabadkőművesekhez és hamarosan a frissen megszervezett Grand Orient páholy nagymestere lett. Az 1789-es rendi gyűlés során néhány társával kivált a nemesi küldöttek szűk, liberális csoportjából és átállt a Harmadik Rendhez. A királyi pár az udvar szégyenének tartotta a herceg árulását, azzal is megvádolták, hogy ő áll a népi megmozdulások hátterében, és alkotmányos uralkodóként a trónra kíván törni. A forradalmi események balratolódása során – hogy taktikából-e, vagy nemesi becsülete maradékának hatására, nem tudjuk – 1792-től több alkalommal segítette az üldözött királypártiakat menekülésükben, személyes kockázatot is vállalva ezzel. Miután a konvent törvényben megtiltotta az örökölt címek és birtokok szerinti névviselést, felvette a Philippe Égalité, Egyenlőség Fülöp nevet. Mélyrepülésének talán legsötétebb pillanata azonban az volt, amikor Orléans-i Lajos Fülöp József – királyi vérből való francia herceg – megszavazta unokafivére, XVI. Lajos király halálos ítéletét. Tettének tragikumát fokozza, hogy a halálos ítélet egyetlen szavazatnyi többséggel jutott érvényre. Miután nyílt levélben próbálta igazolni indítékait, korábbi „elvtársai", a szabadkőművesek megfosztották a Grand Orient páholy nagymesteri címétől és kitaszították maguk



A „nagynak" csak a pusztítás mértékét tekintve nevezhető francia forradalom gyilkos indulatokkal tomboló tömegeket szabadított Európára. E tömegek akaratát mára azonban kezdik figyelmen kívül hagyni. (Részlet Eric Rohmer filmjéből.)

közül. Az 1793. június 2-án bekövetkező jakobinus hatalomátvételt követően pedig őt is felfalta a diktatúra: október 3-án a forradalmi törvényszék vádat emelt Fülöp herceg ellen a girondistákkal való együttműködés és államellenes szervezkedés címén. November 6-án a bíróság halálra ítélte, és még aznap nyaktilóval kivégezték.

A francia filmes újhullám veteránja, Eric Rohmer 2001-ben vitte filmre Grace Elliott emlékiratai alapján *Egy hölgy és a herceg* címmel Orléans-i Fülöp és a skót királypárti hölgy kapcsolatát, mely a fentebb vázolt időszakban játszódik. A szigetországba különböző okokból (többek között pénzügyi és ingatlanspekulációs ügyletei végett) gyakran átutazó herceg a gyönyörű skót nőt még 1786-ban hozta magával Franciaországba, s noha viszonyuk az évek során kihűlt, politikai nézeteltéréseik ellenére baráti kapcsolatban maradtak. Grace olyannyira megkedvelte az országot, hogy a forradalom veszélyei közepette sem hagyta el választott hazáját, ahogy uralkodóját sem, mindvégig XVI. Lajos elkötelezett híve maradt.

Rohmer mindig nagy hangsúlyt fektetett műveiben a dialógusokra, ezúttal sincs másként: egy szinte színpadi felvétel jellegét öltő kamaradarabról van ugyanis szó, melyben a kamera alig mozog, minden jelenet erősen statikus, a pasztellszínekben pompázó szalonokban és budoárokban folytatott beszélgetésekből derül fény az országban zajló eseményekre. A külső jelenetek életre kelt festményként ábrázolják a korabeli Párizst és környékét, ami sajátságos hangulatot ad az egész filmnek: *par excellence* művészfilm ez, semmi kétség. A szokványos, akciódús filmekhez szokott nézőket bizonyára próbára teszik az említett fogások, főként a lassúság, a sok párbeszéd, de ne feledjük, itt egy memoár életre keltésének feladatát kellett megoldania a rendezőnek, ami komoly kihívás és bizonyára kevesen tudták volna jobban és stílusosabban megvalósítani. A szereplők kiválasztása ugyancsak jól sikerült, s noha játékuk modern szemmel néha túlzottnak vagy modorosnak tűnhet, tekinthetjük ezt úgy is, mint a múltbeli magatartásformák szabályozottságának, az uralt úri viselkedés etikettje és a csőcselék ösztönös anarchiája közötti ellentétnek a megjelenítését. Zárásképpen jegyezzük meg, hogy eszünkbe juthat a film kapcsán egy magyar vonatkozású mű is, mégpedig Tormay Cécile *Bújdosó könyv* című naplószerű regénye, ahol szintén egy – mégpedig nézeteit radikálisan felvállaló és bátran képviselő – hölgy szemszögéből éljük át a forradalmak borzalmait.

Umenhoffer István

Steven S. DeKnight
SPARTACUS
Vér és homok
Történelmi filmsorozat (2010)

Ha mítosz- és értékrombolásról van szó, bizton számíthatunk korunk filmrendezőire. A filmesekre – ezekre a modernkori digitális krónikásokra –, akik nem elégszenek meg azzal, hogy rózsaszín cukormázas, romantikus családi vígjátékok vagy látványos akciójelenetek tálalásán keresztül árasszák a *nihil* kóros gőzeit, nekik a régmúlt – antik – világába is rendre bele kell merülniük, hogy kiherélt, giccses „történelmi" produkciók gyártásával puhítsák tovább a már amúgy is minden korábbinál extrémebb látványvilágba szippantott élményfogyasztót.

A legtöbb mostani – sokszor már 3D-s – film egészen csekély mondanivalóval bír az extra látványosságokon túl, ezért a filmek sorozatgyártói igyekeznek olyan produktumokkal előállni, amelyek nem csupán életben tartják, hanem fokozzák is a modern dogmák sulykolását. Ilyen a Spartacus „mítosz", Hollywood egyik állandó visszatérő figurájával, a rendezők újra meg újra előásott alakjával. Az utóbbi időben különösen